

indien de werkman voldoet aan de bepalingen van het reglement, en het ziekenfonds aldus, door een willekeurig besluit, het reglement in een bepaald geval buiten werking stelt en *wederrechtelijk* den werkman het zijne onthoudt.

Thans hebben alle artsen te Hengelo besloten, voor dit fonds volstrekt geen ziekenbriefjes meer af te geven. *En nu weigert het fonds, ziekgeld uit te keeren*, hoewel het, door één of meer controleerende geneesheeren aan te stellen, zich gemakkelijk zou kunnen overtuigen, of de werklieden, die aanspraak maken op ziekgeld, daarop recht hebben. Al weder zou het te bezien staan, of de rechter niet tot uitkeering zou *dwingen*, als de werkman kan bewijzen, dat hij *niet in staat* is te voldoen aan de bepaling van het reglement, waarin de uitkeering *dwaselijk* afhankelijk werd gesteld van het willen of niet willen van een derde, die buiten het reglement staat en bij het maken van het reglement niet is geraadpleegd. Maar er zijn immers rechters in Twenthe!

GEHEIMMIDDELEN IN ZWITSERLAND. — Het kanton Oberwalden heeft bepaald, dat geheimmiddelen en *spécialités*, die niet reeds in het kanton mogen worden verkocht, op kosten van den vervaardiger of handelaar kunnen worden onderzocht in de daartoe aangewezen laboratoria, waarop een verklaring omtrent de samenstelling der middelen wordt afgegeven. De regeeringsraad kan het aanprijzen of te koop bieden in de bladen of het verkoopen van geheimmiddelen of *spécialités* of geheel verbieden, of van een vergunning afhankelijk maken, of den verkoop beperken tot apotheken en dergelijke inrichtingen (*Deutsche med. Wochenschr.*).

PINKHOF.

INGEZONDEN.

TUBERCULOSEBESTRIJDING.

Dat kindermisjes enz. een rol kunnen spelen bij de besmetting met tuberculose, geloof ik ook. Ik maakte deze opmerking trouwens reeds in een uitvoeriger stukje over deze zaak, dat mij door de redactie als te lang werd teruggezonden. Die gelegenheden tot besmetting zijn er trouwens legio, vooral in onze dagen van veel reizen, verblijf in hotels en pensions, enz. enz. Maar m. i. zijn de oorzaken van de verspreiding der tuberculose nog lang niet zoo bekend om daarover stellige uitspraken te doen. En het was mijn bedoeling eenvoudig mijn indrukken weer te geven, vooral tegenover hen, die de besmetting als oorzaak eenzijdig op den voorgrond plaatsen en daardoor ook hun maatregelen van bestrijding vaak schadelijk en onaangenaam doen zijn voor hun evenmensch. Deze mijn indruk behoeft volstrekt geen verslapping in den strijd tegen de tuberculose teweegtebrengen, integendeel: allen menschen, maar vooral hun, wien wij om een of andere reden een voorbeschiktheid voor tuberculose toeschrijven, hygiënisch te leeren leven, dat is een hoofdtaak voor ons, geneeskundigen. Woningverbetering, goede voeding en zindelijkheid hebben wij dus te bevorderen, niet alleen bij de armen, doch ook bij de rijken, want naar mijn ervaring staan die tegenover de tuberculose vrijwel gelijk, terwijl zelfs bij zeer ontwikkelden weinig besef van hygiëne bestaat.

Kampen, 10 December 1917.

W. TEN KATE.

LUCHTVERVERSCHING.

Het hoofdbeginsel van het systeem MASTBOOM is „Ventilatieopeningen steeds zoo hoog mogelijk in elk schoolvertrek”, doch even goed in elke woonkamer, slaapkamer, veestal of schuur. Samengevoegd met ROLLIER's heliotherapie schreef ik daarom in het *Groene en Witte Kruis* 1914 „Versche lucht en zonlicht in onze woning”, vooral met het oog op de bedsteden, hutten en bouwverordeningen. Is iemand thuis gewoon aan goede ventilatie, dan ruikt hij terstond bij een ander het verschil. Sommigen worden 's nachts wakker, als zij vergeten hebben de bovenramen te openen. In Nederland, behalve in Limburg, is tot en met heden het Hollandsche schuifraam universeel

en ontbreekt regelmatig elke andere ventilatieinrichting, Amsterdam en een enkele andere gemeente uitgezonderd. Zelfs woningen met nieuwerwetsche architectuur maken een poover figuur, vooral met hun ventilatie der slaapkamers. Vele woningen mijner collega's zijn niet beter. In het algemeen bestaat er een scherpe tegenstelling tusschen luchtversching der woonvertrekken, stallen e.a. en der sanatoria, ziekenhuizen, scholen, herbergen, werkplaatsen, hospitia, enz.. Kortom: Er bestaat in Nederland weinig behoefte aan versche lucht.

Dit wordt geïllustreerd door de volgende feiten: Dat ik het systeem MASTBOOM heel slecht zag toepassen in een der nieuwste scholen in Amsterdam. Dat vele artsen zich enkel bemoeien met de diagnose en de behandeling met geneesmiddelen der tuberculoselijders en niet met hun woon- en slaapvertrekken en lighallen. Dat in de voorschriften, uitgegeven door de gezondheidscommissie Lochem het systeem LEVOIR—VAN BEMMELEN wordt aanbevolen. Dat in 1904 nog scholen werden aangetroffen zonder gelegenheid tot luchtversching. Dat de regeering eerst in 1914 voorschreef om in elk schoolvertrek één groot openslaand raam aan te brengen. Dat in armlastige gemeenten bij bouw van nieuwe scholen het rijk het onvervalschte systeem LEVOIR—VAN BEMMELEN voorschrijft. Dat tot 1914 in woningen met rijksgeld gebouwd bedsteden en Hollandsche schuiframen geregeld werden aangetroffen. Dat het aantal draaibare lighallen ten plattelande uiterst gering is in vergelijking met het aantal-tuberculosegevallen.

Aan wien de schuld? Aan de verkeerde opvatting der artsen in deze, die verzuimen telkens en telkens weer hun patiënten op het groote nut der versche lucht te wijzen; vooral hun tuberculoselijders of z.g.n. genezen lijders: „*Volop frissche lucht overal en altijd*” en op eenvoudige ventilatiemethodes. Ik zelf heb gezien, hoe in minimum van tijd op deze wijze de publieke meening kan worden hervormd.

Wie onzer kent niet de heerlijke gewaarwording van een lijder aan longontsteking, als volop versche lucht toestroomt. Acute longaandoeningen verlopen goedaardiger door goede ventilatie. Alle bouwverordeningen moeten in dien geest herzien worden. De Woningwet en de Stalwet moeten zich duidelijk uitspreken over de wijze, waarop woonvertrekken e. d. met de buitenlucht in verbinding kunnen gebracht worden. Ons aller medewerking in dit opzicht kan heel veel verbetering in deze aanbrengen zonder veel moeite en kosten.

Bellingwolde, 8 December 1917.

P. B. MIDDENDORP.

BRIEFWISSELING.

BIJDAGEN TOT DE KENNIS DER MENSCHELIJKE WIJSHEID.

Collega DE LINT, te Gorinchem, zendt mij weer een kostelijk document in verband met de onbevoegde uitoefening der geneeskunst. Ik druk, met weglating der namen, het geschrift hier in zijn geheel af.

Zeer geachte mevrouw,

Gisteren avond met uw dochter gesproken hebbende over uw toestand, heb ik haar beloofd u te zullen schrijven over mijn methode van werken.

Als Christian Science Expert treed ik in briefwisseling met een patiënt totdat ik een diagnose van de ziekte heb kunnen vaststellen. Daaruit leid ik dan af, hoe groot de afwijking is van het normale en hoeveel de som is welke gestort dient te worden om de genezing volledig uit te werken. Door aankoop van mijn bijzondere geneeskraft, begint deze onmiddellijk te werken op de ziekte.

Indien een patiënt veel pijn heeft en hulpeloos is, heeft een onmiddellijke bezoldiging van een *f* 50.— gewoonlijk ten gevolge, dat de grootste bezwaren zijn overwonnen en de patiënt in staat is, weer gemakkelijk mede te werken om de ziekte te overwinnen.

Omdat men hier te doen heeft met een zuiver verstandelijke geneeswijze, moge het duidelijk zijn, dat de patiënt daarvan alleen iets merkt, wanneer de ziekte eeniger-